

OPONENTSKÝ POSUDOK HABILITAČNEJ PRÁCE

Názov práce	Etika starostlivosti v súčasnom zdravotníctve
Autor práce	PhDr. Andrea Klimková, PhD.
Oponent	Prof. MUDr. Jozef Glasa, CSc., PhD.
Odbor HIK	etika
Školiace pracovisko	Inštitút etiky a bioetiky, FF PU v Prešove

1. Formálne hľadiská

Predložená habilitačná práca je napísaná spolu na 152 stranách textu (+ 1 strana – analytický list) a pozostáva z predhovoru (s. 6 – 7), úvodu (s. 8 - 15), v ktorom autorka formuluje aj ciele habilitačnej práce, troch hlavných tematických kapitol (s. 16 – 137), ďalej členených na podkapitoly, záveru (s. 138 - 143) a zoznamu bibliografických odkazov (s. 144 - 152). Neobsahuje tabuľky ani grafy.

Práca je písaná kompaktne, úhladne, starostlivo, bez preklepov. Text neobsahuje podnadvpisy alebo iné pomôcky, ktoré by čitateľovi uľahčili orientáciu a pomohli by mu lepšie pochopiť logickú výstavbu práce, ktorá je však pri kontinuálnom čítaní textu zrejmá. Oceňujem veľmi dobrú jazykovú úroveň a pozorné štylizovanie textu.

Bibliografia práce obsahuje spolu 147 literárnych prameňov, väčšinou s prevažným vročením z poslednej dekády a s primeraným zastúpením prác domácich i zahraničných autorov. Obsahuje zaradené dve práce autorky z roku 2017. Autorka dôsledne dodržiava zvolený citačný štýl v celom rozsahu textu práce.

Formálnu stránku habilitačnej práce hodnotím pozitívne.

2. Obsahové aspekty

a) K aktuálnosti zvolenej témy

Téma predloženej habilitačnej práce je veľmi aktuálna a jej spracovanie v kontexte súčasného zdravotníctva, osobitne, ale nielen slovenského, sa javí ako potrebné a prínosné, a to z mnohých dôvodov. Jedným z kľúčových sa javí prehlbujúca sa kríza súčasných zdravotníckych systémov, ktorá spolu s kritickým vývojom pozorovaným v rámci jednotlivých pomáhajúcich profesií – počnúc povoláním lekár a sestra, závažným spôsobom a v neakceptovateľnom rozsahu narúša reálnu dostupnosť i kvalitu poskytovanej zdravotnej starostlivosti. To vedie k široko pociťovanej nespokojnosti odbornej i laickej verejnosti, na strane pacientov zvyšuje mieru preventabilného utrpenia, chorobnosti, úmrtnosti, aj invalidizácie. Poškodzuje dosiahnuteľnú úroveň kvality života.

Pritom, napriek bezprecedentnému vedeckému, technickému a technologickému pokroku a urýchlenej aplikácii jeho výsledkov do medicínskej a ošetrovateľskej praxe, je zrejmé, že samotné, akokoľvek efektívne zdravotnícke technológie, pomôcky či nové liečivá a vakcíny, nie sú dostatočným riešením aktuálnych, ani vynárajúcich sa problémov. Navyše, silnejú hlasy, ktoré poukazujú na prehlbujúcu sa dehumanizáciu a depersonalizáciu zdravotnej starostlivosti, spôsobovanú čiastočne aj pre silnejúce postavenie technických a technologických prístrojov a prehnané zdôrazňovanie čisto ekonomických hľadísk a požiadaviek.

V tejto komplexnej situácii sa právom hľadajú nové podnety, ktoré by boli schopné obohatiť súčasný spoločenský morálno-etický diskurz, ktorý napriek jeho nekvalifikovanému spochybňovaniu, v konečnom dôsledku napokon bude v praxi rozhodujúcim pre vytváranie nevyhnutného spoločenského konsenzu umožňujúceho ďalšiu existenciu a vývoj súčasných i prichádzajúcich (postmoderných?) spoločností, v nich fungujúcich pomáhajúcich povolaní, a tiež samotných zdravotníckych a sociálnych systémov.

Autorka v predloženej habilitačnej práci presvedčivo poukázala na prínos etiky starostlivosti, ktorá má v uvedených súvislostiach, popri „zaužívanějších“ deontologických či konzekvencionalistických (utilitaristických) prístupoch, mimoriadne pozoruhodný potenciál. V našich podmienkach ide o dosiaľ pomerne zriedkavý a sympatický odborný počin, ktorý hodnotím veľmi pozitívne.

b) K splneniu sledovaného cieľa

Autorka spísaním kvalitného, primerane vyargumentovaného a odbornými prameňmi dokladovaného, originálneho textu habilitačnej práce, splnila ciele, ktoré si pre svoju prácu stanovila.

Pozitívne, kladné hodnotenie.

c) K zvoleným metódam spracovania

Autorka pre spracovanie habilitačnej práce vhodne použila metódy obvyklé v danom vednom odbore. Ich použitie v práci adekvátne zdôvodňuje a komentuje.

Kladné hodnotenie.

d) K výsledkom habilitačnej práce

Autorka sa v práci zamerala na „kritické preskúmanie a porozumenie teoretických východísk a špecifickej povahy etiky starostlivosti ako normatívnej teórie“ a na „identifikáciu a uchopenie konkrétnych prvkov tejto ... etickej teórie ako nástroja kritickej reflexie v etike zdravotníctva

a v praxi zdravotnej starostlivosti“. V práci sa originálnym spôsobom venovala viacerým relevantným okruhom zvolenej problematiky. Najskôr kriticky hodnotila „špecifickú povahu etiky starostlivosti, jej genézu a historické súvislosti, jej vzťah k iným („tradičným“) etickým teóriám“. Autorka vyzdvihla vzťahový charakter etiky starostlivosti a jej význam ako užitočnej, obohacujúcej perspektívy nahliadania na celú oblasť etiky zdravotníctva, následne chápanej ako etiku zodpovednosti a dôvery. Originálnym a osobitne prínosným vyústením práce autorky je analýza, z pohľadu etiky starostlivosti, existujúcich sociálnych štruktúr v systéme zdravotníctva a poskytovania zdravotnej starostlivosti, nakoľko tieto štruktúry umožňujú a zásadne ovplyvňujú poskytovanú starostlivosť, jej charakter a kvalitu, ako aj príslušné „starostlivé vzťahy“. Autorka stavia svoju argumentáciu na výsledkoch práce kľúčových relevantných autorov v problematike etiky starostlivosti a jej praktických aplikácií, ktoré, spolu so súvisiacou diskusiou v citovanej odbornej literatúre, kriticky a originálne reflektuje. Toto úsilie autorke umožnilo dospieť k originálnym postojom a záverom, ktoré podľa môjho názoru znamenajú významný a vítaný prínos pre túto oblasť etického diskurzu, osobitne v našich podmienkach.

Po prípadnom ďalšom, nepríliš podstatnom dopracovaní by bolo vhodné uvažovať o čo najvčasnjšom publikovaní textu práce vo forme vedeckej monografie, ako aj o ďalších spôsoboch jeho diseminácie v odbornej verejnosti (zdravotníctvo, zdravotnícke a ďalšie pomáhajúce profesie, manažéri pôsobiaci v oblasti zdravotných a sociálnych služieb etc.), prípadne aj o jeho spracovaní do populárnejšej formy určenej pre širšiu verejnosť. Domnievam sa, že výsledky práce autorky, ktoré predstavuje predložená habilitačná práca si to v plnom zaslúžia.

Jednoznačne kladné hodnotenie v rámci tohto kritéria.

Autorke by som rád položil nasledovné otázky:

- 1) Ako vidíte konkrétne možnosti uplatnenia etiky starostlivosti v riešení konkrétnych etických problémov prichádzajúcich v každodennej lekárskej a ošetrovateľskej praxi? V práci jednotlivých zdravotníckych resp. pomáhajúcich profesií?
- 2) Ako by ste si predstavovali zapracovanie pohľadov a prístupov z okruhu etiky starostlivosti v prostredí vzdelávania a tréningu jednotlivých zdravotníckych resp. pomáhajúcich profesií?

3) Záverečné hodnotenie

Habilitačnú prácu ***Etika starostlivosti v súčasnom zdravotníctve*** autorky PhDr. Andrey Klimkovej, PhD. hodnotím vysoko pozitívne, keďže v plnom rozsahu splňa kritériá na výborne hodnotené práce podobného zamerania.

Odporúčam/neodporúčam prijať prácu na obhajobu a po úspešnej obhajobe a habilitačnej prednáške **odporúčam/neodporúčam udeliť** kandidátke **vedecko-pedagogický titul docent v odbore** habilitačného konania a inauguračného konania **etika**.

V Bratislave, 17.6.2022

Prof. MUDr. Jozef Glasa, CSc., PhD., v. r.